

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 813.

CHICAGO, ILL., 12. aprila (April 12th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravništvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

PRAZNOVERSTVO OTROK IGNORANCE.

Povest o strupenih komarjih.

Ogromna večina ljudi po vsem svetu je še vedno več ali manj udana praznoverstvu. Vsi kulturno zaostali narodi so prepojeni praznoverstva. Da, tudi večina takozvane inteligence ima superstitijske priveske. Vse vere so zgrajene na vražah.

Angleški grof Carnarvon je po naključju poddoval veliko premoženje. Ker ni vedel, kaj početi z njim, je organiziral ekspedicijo, s katero je šel v Egipt izkopavati starine. S pomočjo arheologov je našel nekaj grobov egipčanskih kraljev in velikašev in mnogo izkopnin ter starih spisov. Za te najdbe se je zanimal samo znanstveni svet. Le odkritje groba faraona Tutenkamna je vzbudilo splošno pozornost, posebno med angleško govorečim svetom.

Dogodilo se je, da je lorda Carnarvona, kateremu po krivici pripisujejo najdbo Tutenkamnovega groba in zakladnice v njemu, pičil strupen komar. Lord je zbolel, dobil pljučnico in v Kairu umrl. Ničesar nenavadnega ni na tej stvari. In vendar so ameriški in angleški časopisi napolnjeni poročili o zlih elementih, ki ugonobe vsakega, ki se dotakne svetosti grobov starih egipčanskih kraljev. Duh Tutenkamna, ki straži grob že nad tri tisoč petsto let, se je maseval nad Carnarvonom. Iz egipčanskih virov prihajajo poročila, kako so misterijozno poginili ljudje, ki so brskali v starih grobiščih. Vselej, kadar so pred tisočletji pokopali kakega egipčanskega kralja so njegovo telo spravili v grobnico veliki duhovni, ga blagoslovili in izrekli prokletstvo nad vsakim, ki bi se drznil motiti njihovo poslednje spanje.

Mi vemo, da izhajajo taka poročila iz vraž. Veno, da se marsikak dogodek ali pojav lahko izrablja v potrjevanje vraževerstva. Superstitija ima svoje podlage. Vse, kar ni človek razumel, je pripisoval zlim ali dobrim duhovom. Vsi naravní elementi so mu bili uganka, zato jim je v davni prošlosti žrtvoval življenje svojih žen, otrok in živine, da jih potolaži.

V Yukatanu, Mehika, so odkrili staro mesto,

kjer so pred tisočletji metali v globok, od nature izdobljen vodnjak, najlepša dekleta da potolažijo vremenske bogove. Dekleta so metali v vodnjak toliko časa, da so se bogovi potolažili in poslali dežja suhi zemlji. Današnji Mehikanci in drugi verni katoliški narodi so že toliko napredovali, da prosijo dežja s procesijami. Naprednejši kmetje so se rajše lotili umetnega namakanja zemlje. V svetem pismu stare zaveze beremo, da so tudi takrat dajali živa človeška bitja na oltar vsemogočnemu Bogu. Neka sveto-pisemska legenda pravi, kako je neki očanec hotel zaklati svojega sina in ga darovati Bogu. Prikazal se je angelj nebeški in dejal očancu, da je Bogu ta daritev sicer dopadljiva, da pa lahko ohrani življenje svojemu sinu. Očanec je bil zadovoljen, in glej čudo, kakor nalašč, v grmovje se je zapičil s svojimi rogovi koštrun, očanec ga reši, dene na kamen, naloži drv in ga sežge v večjo čast in slavo božjo.

Redki so bili ljudje v prošlosti, ki so poznali razvoj človeka. V današnji dobi jih je več. Ti se bore, da bi se v učnih zavodih poučevalo o razvoju sveta in človeka na podlagi znanosti. Ampak to je težko, ker so šolski sistemi še večinoma pod kontrolo ljudi, prežetih religij in superstitije. V nekaterih ameriških državah se v ljudskih šolah poučuje otroke o Darwinovi teoriji o postanku človeka. William J. Bryan in številni drugi apostoli biblijskih nauk vodijo boj za odpravo poduka na podlagi znanosti iz ljudskih šol. Zahtevajo pa, naj se uvede biblija. In v nekaterih državah te svobodne republike so uspeli.

Po ameriških mestih predava Sir Arthur Conan Doyle, avtor detektivskih povesti, o spiritalizmu in kaže slike duhov, ki se premikajo po platnu kakor kino-slike. Razni "mediumi", ki imajo v sebi moč občevati z duhovi, jemljejo njihove slike. Dne 6. aprila je imel Conan Doyle predavanje o duhovih v Carnegie Hall v New Yorku. Udeležba je bila velika. Kakor v kino-glediščih, je tudi on pokazal na platnu sliko duhov bivših vojakov, ki so padli na bojiščih. Ženske

so stokale od groze, bedasti moški so zijali v čudo. Ko so ga po predavanju vprašali, kaj misli o smrti odkritelja Tutenkamnovega groba, je dejal: "Težko je reči; mogoče je, da so zli duhovi pomagali k prerani smrti Carnarvona, kajti egiptovski duhovniki so poznali spiritizem še veliko bolj kakor ga poznamo mi." In tako naprej. Ljudje to čitajo in večinoma — verjamejo. Niti malo se ne vprašajo, ako imajo duhovi Tutenkamna tako moč, zakaj jo nimajo tudi duhovi ubitih vojakov? Zakaj se njihovi duhovi ne maščujejo nad krivci vojne, zakaj njih ne pičijo strupeni komarji?

Vraževerstvo je staro kakor človek. Izginilo ne bo še tisočletja, tako globoko je ukoreninjeno. Že ko je bil človek civiliziran, je prinašal krvave daritve bogovom. Potem je postal svet krščanski in je dajal nekrvave daritve. Ampak tudi v teh mora biti žrtvovana kri in meso, vsaj po imenu, milostljivemu Bogu. Prvo predstavlja vino, drugo testo. Imamo pa še vedno krvave žrtve. Na bojiščih padajo mladi možje, tam za vero, drugje za cesarja in vero, za obrambo domovine, za svobodo zlato, za demokracijo, za pravico in druge take reči.

Vse ceremonije, pri vseh ljudstvih, plemenih in narodih, slone na supersticijah. Poroke, krstije, obdelovanje polj, ubijanje zrcal, če vstaneš s postelje za levo nogo, ako pričneš kako stvar v petek, ako se kaj konča ali prične s številko 13, vse je ovito v supersticijo. Naštevali bi lahko naprej in naprej, brez konca. In vse to dokazuje, na kako nizki stopnji je še civilizacija, kako daleč ima še iti človeštvo, predno bo zrelo za kaj boljšega kakor ima danes.

Vsa Indija, ves Kitaj, vse "civilizirane" in necivilizirane dežele so še daleč od dobe, v kateri bo vraževerstvo izginilo. Dokler bodo ljudje verjeli v čudeže, dokler bodo verjeli v selitev Marijinih hrišic, dokler bodo videli v duhovnikih nadnaravna bitja, toliko časa bo razvoj človeka v človeka jako počasen.

Zelo težko je širšo publiko zainteresirati v znanstvena odkritja. Ona ne mara odkritij, ne resnice. Ona hoče vero v misterijoznosti. Vsako sleparsko dejanje jo zanima do skrajnosti in pikantnosti čita s slastjo. Arene, v katerih se vrše pretepaške igre, napolni do zadnjega kotička, dvorane, v katerih se vrše predavanja, so prazne. Profesorji in učenjaki živijo večinoma v pomanjkanju, "slavni" pretegači imajo večje "plače" kakor predsednik ameriške republike.

Dokler bodo ljudje taki kot so, bomo imeli sistem brutalnosti, ker nismo zreli za drugačen, bolj človeški sistem. Kajti boljša družba pride z boljšim človekom. In ker postaja človek zelo polagoma boljši, je pot v popolnejšo družbo počasna. Učiti ljudi — to je naloga borcev razuma in človečanstva, ki so bili, so in bodo predstraža v pohodu v novo civilizacijo.

Slabe izkušnje.

Ko se je pričela po Ameriki agitacija za izseljevanje gotovih strok delavcev v sovjetsko Rusijo, smo pisali, naj se tistim, ki bi hoteli iti, pojasni, naj ne pričakujejo obljubljenih dežele, kajti sovjetska vlada ne rabi nikogar, da bi prišel Rusijo z namenom uživanja, ampak da pomaga pri rekonstrukciji. Delo pionirjev je zmerom najtežavnejše, pa bilo kjerkoli. Ampak mesto tega so ljudi navduševali in tako res napravili razpoloženje za izseljevanje v toliki meri, da je prišel iz sovjetske Rusije odlok, naj se jim pošilja izučene delavce gotovih strok, katerih tam najbolj primanjkuje.

Izselilo se je med drugimi tudi nekaj goslovanskih delavcev, ki so pisali nazaj, da so bili v Rusiji sprejeti nadvse sijajno. Ko so bile ceremonije končane, so jih poslali v Sibirijo, da rekonstruirajo premogovnike in rudnike. W. Haywood je bil od sovjetske vlade imenovan načelnikom ekspedicije, ki je dobila ime "Kuzba". On je bil med prvimi, ki se je razočaral. Od svoje službe je bil odstavljen in na njegovo mesto je imenovala vlada nekega danskega inženirja. Domačini niso gledali "tujcev" s prijaznimi očmi. Naseljenci so se dolgočasili, vsaj nekateri, in isto se je dogajalo v drugih krajih. Ako bi mogli, bi se večinoma povrnili odkoder so prišli. Pri tem so seveda še zabavljali čez sovjetsko vlado in agitatorje, ki so jih spravili v Rusijo. To bi se ne dogodilo, ako bi se jim pred odločitvijo pojasnilo, kaj naj pričakujejo v Rusiji.

Sovjetska vlada je dala zunanjim simpatičarjem migljaj, naj ne propagirajo izseljevanja v Rusijo. Do tega odloka je prišla, prvič, ker so se pokazale izkušnje z naseljenci za neuspešne, in drugič, ker so si naseljenci iz Amerike predstavljali Rusijo in njeno revolucijo drugače kakor je v resnici. Raditega so ameriški komunisti prenehali agitirati za izseljevanje v Rusijo in zadnja konvencija Workers Party je naložila svojim organizacijam, naj zadržujejo revolucionarne delavce tukaj, ker jih Amerika bolj potrebuje kakor Rusija. Motiv za sklep konvencije pa je bil seveda ta, kakor ga tukaj omenjamo.

Pred nekaj tedni se je nekaj članov "Kuzbe" povrnilo v Ameriko, ki so v New Yorku vložili tožbo proti agentom, ki so jih spravili v Rusijo. V tožbi navajajo, da se jih je pridobilo za izselitev pod napačnimi pretvezami. Osebe, ki so pred odhodom v Rusijo slavile deželo proletarske revolucije, jo danes blatijo — in to je tisto, radi česar je bolje za Rusijo in za komuniste v Ameriki, da se utopistov in sanjačev ne sili v Rusijo.

Rekonstrukcija ruskega gospodarskega življenja zahteva delavcev, ki vedo, kaj je življenje pionirjev, ne pa frazarjev, katerih tudi v Rusiji ne manjka.

SEMINTJA.

Kaj je vprašanje? — Politični jetniki.
— Štetje glasov. — Vatikanski ultimatum. — Progoni. — Panameriška konferenca. — Brezmiselna bremena.

Novi čikaški župan je razvil svojo agitacijo pred volitvami posebno med delavci. Na par shodih železniških delavcev je dejal, da je on mož, ki pozna delavske probleme in v potrdilo tega je navedel, da je delal v mladosti kot strojar. Železničarji so mu verjeli in večinoma glasovali zanj. Ko bo zopet stavka, bo poslal nadnje svojo policijo. S tem, da je eden ali drugi delal v mladosti v strojnarni ali v kaki drugi tovarni, se ni rečeno, da pozna delavske probleme. Pa recimo, da jih pozna. Tu pa pride v poštev drugo vprašanje: Ali bo delal za delavske interese, ali za kapitalistične. Dever je vedel, komu ima služiti v slučaju izvolitve. Samo delavci ne vedo.

Triinpetdeset članov I. W. W. je še vedno v leavenworthski ječi v Kansasu. Leta 1918, v času najhujše vojne furije, so bili na obravnavi v Chicagi obsojeni na dolgoletne zaporne kazni. Vseh skupaj je bilo obsojenih 92 in Amerika je bila rešena. Eni so kazen že prestali, nekateri so bili pomiloščeni. Predsednik Harding jih je nekaj zopet pomilostil, pod pogojem, da se jih deportira v dežele njih rojstva. Taka je svoboda v današnji družbi, pa bilo kjerkoli.

Leto 1924 se bliža, z njim predsedniške volitve. Republikanski politiki pripravljajo javnost na ponovno kandidaturo sedanjega predsednika. Prvi je izjavil, da bo Harding zopet kandidat, generalni pravdnik Daugherty, za njim je pricapljal podpredsednik Coolidge, ki je dejal, da ljudstvo zahteva Hardinga.

V resnici je stvar ta. Pri zadnjih predsedniških volitvah je izgledalo, da ljudstvo zahteva Johnsona iz Californije. Političarji so nominirali Hardinga. Ljudstvo ga je seveda izvolilo. Ko je par čikaških kapitalistov nominiralo za zadnje županske volitve Luederja in Deverja, so šli njihovi lakaji na shode in izjavili, da jih je postavilo ljudstvo in moža kot dobra državljana sta se odzvala ljudski želji. Tako sta pripovedovala. Ljudje, nevedni kakor so, se dajo hipnotizirati in jih potem res hočejo. Drugače ne bi bilo oddanih pol milijona delavskih glasov za kapitalistične kandidate.

Neki slovenski list je povodom čikaških volitev pisal: "Socialisti 'bomo' šteli samo glasove"

in med vrsticami je bilo jasno razbrati, naj volilci glasujejo za Luederja in s tem proti Deverju, zato ker je slednji katoličan, čeravno morda nič boljši kakor povprečni svobodomiselec, ki se je rodil kot katoličan. Ampak tudi republikanci "so šteli samo glasove". In če bi zmagal Lueder, ne bi zmagal svobodomiselec, ampak kapitalistični interesi. Ker je zmagal Dever, niso zmagali katoličani, ampak zopet kapitalistični interesi. Taka je stvar.

Vatikan je poslal ultimatum Španiji, ker je njena vlada sklenila spremeniti ustavo v toliko, da bi se oslabila vez med cerkvijo in državo. Katoliška cerkev v Španiji je državna vera. Vpliv duhovščine na politično življenje Španije je velik. Klerikalizem je največ odgovoren za zaostalost španskega ljudstva. Španija je v krizi. Njena vlada je odstopila, razpustila parlament in razpisala nove volitve. V španskem ozračju se čuti revolucionarni vzduh. Sedanja španska vlada je liberalna, toda ves njen liberalizem obstoji v želji odstraniti nekaj vpliva katoliški cerkvi v državnih zadevah.

Raditega ultimatum svete stolice. Ako bi vlada vztrajala pri svoji odločbi izvajati ločitev cerkve od države, četudi po stopnjah, tedaj bo katoličanom pod smrtnim grehom prepovedano glasovati za vladne kandidate. Ta migljaj je liberalno vladno ostrašil. Ni pa odpravil krize. Prej ali slej bo v španiji izbruhnil vihar, kajti razmere kakršne so, kriče po reformah.

Radi usmrtitve katoliškega duhovnika Budkiewicza v Rusiji se katoliški Poljaki maščujejo nad židi. V Varšavi in drugih poljskih mestih so se vršili progoni proti židovskemu prebivalstvu. Ameriški židovski rabiji so bili med prvimi, ki so protestirali proti smrtnim obsodbam katoliških duhovnikov v Rusiji. Ampak Poljaki vidijo samo žide, ki so po njih mnenju krivi vseh nadlog na svetu.

Poljska republika gre skozi krize, kakor malokatera dežela. Tako kot je, bo težko priplula v varno pristanišče. Ampak tega niso krivi židje, pač pa Poljaki.

Razun izgredov v Varšavi prihajajo poročila o izgredih v Berlinu in v drugih nemških mestih, o uporih v Ukrajini, na Grškem itd. Nacionalisti se pretepajo s socialisti in komunisti, katoličani z židi, kmetje v Ukrajini se potegujejo za svoje duhovnike, vojaki, orožniki in policija pa delajo mir. Miru pa ne bo, dokler ne nastane mir v ljudeh.

V Santiago, Čile, se vrši panameriška konferenca. Zastopane so vse ameriške vlade, razun mehiške, ki sicer ni brez vsakega zastopstva, ampak ker ni priznana od vlade Zedinjenih držav, tudi nima mesta na konferenci. Govori se o

zbližanjih med centralnimi in južnoameriškimi republikami, o večji kooperaciji med Severno in Južno Ameriko, dalj pa še niso prišli. Tudi ta konferenca je tajna. Časnikarji imajo dostop na seje le tedaj, kadar se ne govori ničesar važnega. Ukazujoča sila na konferenci je ameriška vlada. Imperijalizem Zedinjenih držav je objel ves ameriški kontinent in južnoameriške republike so to prepozno spoznale. Sedaj so že zapletene v mreže.

Nemška vlada mora plačati za vzdržavanje okupacijskih čet, ki jih imajo "zavezniki" v Nemčiji po premirju, štiri in pol milijarde zlatih mark, ali približno \$1,125,000,000 v ameriški valuti. Čemu ti ogromni stroški? Zakaj naj se nalaga nemškemu ljudstvu poleg vojnih odškodnin še ta bremena? Kapitalizem s svojimi priveski je dosegel stopnjo, na kateri postaja poguben za človeštvo. Odstraniti to nevarnost pomeni odstraniti kapitalizem. Drugega izhoda ni. Edini izhod ki je, je v socializmu, ampak ljudstva ga morajo najprvo zapaziti. Dokler se bodo zatekala k fašizmu in v druge blazne "izme", bo na svetu približno vse tako kakor je.

Čikaške municipalne volitve.

Pri županskih volitvah v Chicagu, ki so se vršile dne 3. aprila, je dobil W. A. Cunnea, socialistični kandidat za župana, 40,841 glasov. Pri županskih volitvah leta 1919 je dobila socialistična stranka 23,107 glasov in štiri leta prej 24,452 glasov. Zadnje volitve torej značijo velik napredek v naraščanju socialističnih glasov v Chicagi.

Kakor smo že poročali, so bili kapitalistični interesi zadovoljni s kandidati obeh starih strank. Zato je bila volilna kampanja med njimi bolj osebne značaja. Volilce so blufali s tem in onim, in ameriški volilci so takim kampanjam najhbolj pristopni.

Izvoljen je bil za župana demokrat William E. Dever, ki je dobil 387,961 glasov. Arthur Lueder, kandidat republikanske stranke, je dobil 284,213 glasov, oba skupaj 672,174 glasov.

Za Deverja so agitirali odborniki čikaških stavbinskih unij, pa tudi precej drugih unijskih "voditeljev". Ako bi bilo članstvo njihovih unij zavedno, bi se seveda ne upali prodajati delavskih interesov. Ampak članstvo je tako, da zahteva in izvoli konservativna vodstva, kakor je izvolilo kandidata kapitalističnih interesov za župana. Taka je masna akcija nezavednega delavstva.

Časnikarski poročevalci so po objavi rezultata volitev vprašali sodruga Cunnea, kaj misli o izpadu volitev. Odgovoril jim je, da so socialisti v danih razmerah popolnoma zadovoljni. Po-

kazalo se je, da socialistična stranka v Chicagu raste, kljub temu, da rujejo proti nji zunanji in notranji sovražniki. Naglasil je, da se je socialistična kampanja v Chicagi šele pričela, kajti socialisti ne prenehajo z delom po volitvah, ampak s propagando nadaljujejo, najsibo pred ali po volitvah.

Sodrug, ki so pazili pri štetju glasov, so urdu okrajne organizacije stranke poslali poročila, da so uradniki prezirali socialistične glasove in jih zametavali. Na mnogih voliščih socialisti sploh niso imeli nikogar, ki bi pazil na štetje glasov. Od tam so poročali drugi, da so dali socialistom eno gotovo število glasov ne da bi jih šteli. Kapitalistične stranke najamejo svoje ljudi, ki pazijo pri štetju. Socialistična stranka je odvisna od prostovoljcev. Ker so člani večinoma delavci, se ne morejo prijaviti za paznike, tudi če bi hoteli. Prijavili so se torej le taki, ki so se lahko odtrgali od dela za par ur.

V prvih tednih kampanje je izgledalo, da bo dobil socialistični kandidat nad sto tisoč glasov. Kapitalistični listi so jih prerokovali še celo več, da so ostrašili korporacijske interese, ki so prišli Deverju in Luederu na pomoč z novimi vsotami. Mesto so preplavili z govorniki in na svoje shode so takorekoč vlekli ljudi. Poleg govorov so imeli vedno na sporedu tudi pevske točke ali kake vaudevilske prizore. Po ulicah s igrane godbe in ves ta rompompom je vzel mas volilcev še tisto malo pameti kar jo imajo.

V II. kongresnem distriktu v Chicagi so se vršile dopolnilne volitve za kongresnika. Izvoljen je bil milijonar Morton D. Hull na republikanski listi. Sodrug Seymour Stedman je dobil 5,955 glasov. Tudi ta slučaj nam kaže, da masa sicer rada zabavlja čez kapitaliste, toda kadar bi si lahko pomagala, izvoli milijonarje ali pa njihove lakaje v politične urade z veliko večino socialistične kandidate pa prezira.

Direktor kampanje demokratske stranke je bil G. E. Brennan, ki dobiva od neke zavarovalne družbe nad \$4,000 plače na mesec. Svoj čas porabi večinoma za politiko.

Republikanski kandidat za župana Lueder je bil preje čikaški poštar. Ko so ga republikanski politiki nominirali, jih je vprašal, kaj naj počne v slučaju, ako ne bo izvoljen. Obljubili so mu, da ga bo Harding ponovno imenoval za čikaškega poštarja. To je služba, ki nosi nekaj te-sočakov na leto plače, delati pa ni treba. Za delo na pošti imajo najete druge, sposobnejše moči. Izgleda, da bodo gospodje obljubo držali. Kako tesni so stiki med obema kapitalističnima strankama, dokazuje to, da so poslali predsednika Hardingu apel ravno demokratski politiki v Chicagi, naj ponovno imenuje Luederja za glavnega poštarja v Chicagi, ker je za to službo "izredno sposoben". Pred volitvami pa so ravno ti ljudje trdili, da se je izkazal za najslabjšega

postarja kar jih je še bilo v Chicagi. Ampak delavce to ne zanima.

Sodrug Cunnea je po volitvah dejal: "Socialist ni nikdar razočaran. On ve, da je masa nevedna, zato agitira med njo in jo uči. Socialist se bori za načela, ne za osebe. Svoje glasove smo od zadnjih županskih volitev skoro podvojili, s čemer sem jaz in naši sodruzi zadovoljni. Danes smo s kampanjo nehali. Jutri bomo z njo nadaljevali. Tako smo delali in bomo, zato ker smo socialisti."

Michiganska obravnava.

Ameriške oblasti so zopet čutile potrebo ubijati radikalizem na sodiščih. Prošlo poletje je zborovala na neki farmi v Michiganu grupa ljudi, ki si je naredila ime "konvencija komunistične stranke". Med delegati je bil tudi član tajne službe justičnega departamenta. Ustanovil je komunistično društvo in postal propagator komunističnega evangelija. Pridobil si je zaupanje vodilnih oseb in znane so mu bile vse njihove akcije. Bil je ves čas na konvenciji, si vse zabeležil, glasoval o predlogih, in nikomur ni prišlo niti malo na misel, da imajo med sabo sodruga, ki je že leta v špijonski službi. In on ni bil sam.

V St. Josephu so pričeli z ubijanjem nevarnosti, ki grozi ameriškim institucijam. Prvi je prišel na vrsto W. Z. Foster. Ko je bil aretiran, je zanikal udeležbo konvencije. Ko je spoznal, da so bili med delegati špijoni, je priznal, da je bil navzoč kot gost. Izjavil je, da ni član komunistične stranke, da sploh ni član nobene stranke in je aktiven edino le v Izobraževalni ligi strokovnih umij. Dne 12. marca se je pričela obravnava proti Fosterju. Dne 5. aprila je bila stvar končana. Porotniki se niso mogli zediniti, in ker ni bilo soglasnosti med njimi, je bila porota razpuščena in Foster je prost. Državno pravdnništvo lahko zahteva ponovno obravnava, kar pa v sedanjih okoliščinah najbrž ne bo storilo.

Že pred pričetkom obravnave so se vršila zaslišanja v Chicagi in New Yorku. Zagovornik obtoženih komunistov in Fosterja, Frank P. Walsh, je prišel na sled delovanju privatnih in vladnih detektivov v komunističnih organizacijah. Izpovedi Bailina so delavstvu še sedaj v spominu. Morrow je bil na obravnavi v St. Josephu glavna priča državnega pravdnništva. In bilo je drugih.

"The New York Call" piše o tej obravnavi med drugim:

"Naš list je od vsega začetka branil pravico vsakega posameznika in vsakega gibanja do svobode govora in zborovanja. Mi se morda s tem ali onim ne strinjamo, mogoče se nam zdi to ali ono njihovo naziranje absurdno, kljub temu, oni imajo pravico do svojega foruma. Če so zasledovani od policijskih faktorjev te razredne družbe,

ako se jim skuša zabraniti pravico govora in se jih preganja, tedaj se mi zoperstavimo takim persekucijam. Pri tem pa si pridržujemo pravico brezobzirno nastopali, ako potrebno, zoper programe in nazore, ki jih reprezentirajo te osebe ali organizacijq.

Obravnava v Michiganu je odsev tiste splošne reakcije, ki je preveč strahopetna, da bi si upala odprto nastopiti proti idejam v areni debate . . .

Vzemite v ozir razkritja na tej obravnavi. Dokazano je, da so vsako stopnjo njihovega gibanja spremljali detektivi justičnega departamenta in Burnsove detektivske agencije. Bili so v njihovih odborih in sedeli na njihovih sejah in svetih. Na polnočnem zborovanju v michiganskem gozdu je sedel med njimi agent justičnega departamenta. Potem je nastopil kot priča zoper obtožence. Niti eden izmed udeležencev ni mogel videti razlike med agentom justičnega oddelka in med komunistom.

Ruthenberg je šel na pot v New York, da prisostvuje tajni seji dne 18. marca. Ko se je vrnil v St. Joseph in zavzel svoje mesto kot Fosterjeva priča, ga je iznenadil državni pravdnik s poročilom o newyorški tajni seji. Kdo je bil špijon v tem slučaju, komunisti še ne vedo. Vedeli ne bodo toliko časa, dokler ne bodo oblasti potrebovale tega špijona na kaki novi obravnavi in tedaj ga bodo videli pred seboj kakor sedaj Morrowa. Tako se vrste poglavja v tej komediji skrivalnice.

Svoječasno so bili iz newyorške zakonodaje izključeni socialistični poslanci radi "veleizdaje". Prišli so na obravnava in komunisti so napadali zagovornike izključencev, ker so zanikali otročjo propagando v prilog nasilnega strmo-glavljenja sedanjega reda, katero je obtožništvo podtikalo izključenim poslancem. Tedaj so komunisti kričali, da so socialisti "žolti", ker so zanikali, da propagirajo nasilja.

Ruthenberg, glavna priča komunistov na razpravi v Michiganu, je sodišču in porotnikom izjavil, da njihova organizacija ni to kar se jo smatra. Je čisto zmerna stvar, prav nič nevarna v svojih metodah, sploh organizacija, kateri lahko brez skrbi pripada vsaka mirna duša. Ruthenberg se je čudil, da se o nji sploh misli drugače.

Mi ne bomo rekli, da je bila priča radi takih izjav "žolta" in da so njegovi tovariši enake barve. Njegov nastop govori dovolj glasno sam.

Mi smo spoznali, da je to gibanje samo bolehn izrastek kapitalizma, ki je postal franža v ameriškem delavskem gibanju, v katerem se je s svojo blazno taktiko nezaupanje, sovraštva in frakcijske boje ter na ta način krši njegovo moč. Ono je dedič raznih anarho-sindikalističnih gibanj, ki so se pojavila pred 20 leti in se razlikuje od njih le v toliko, da si je naredilo masko ruske revolucije.

S to mešanico otročarije in fanatizma ne more biti nobenega kompromisa. Pustimo ji, naj se jo čuje, drugače zasluži le posmeh, ki jo bo spravil iz eksistence. Nikdar niso še napravili koraka, ki bi ne bil napačen. Oni niso nič bolj del delavskega gibanja, kakor duševno omejen hišnik del društva literatov, v katerega skuša pristopiti."

Tako piše ta dnevnik, oziroma njega uredniki, ki so trpeli preganjanja davno prej, predno so se pojavili otročaji najnovejšega "edino odrešilnega" evangelija. Vsak ameriški socialist, ki je aktiven v stranki, to je, ki skuša z agitacijo med neorganiziranimi delavci pridobiti socialistični armadi novih sil, naleti na največje ovire pri teh rušilnih delavske solidarnosti, ki pod krinko revolucije, katero zataje kakor hitro jim potrka birič na vrata, odganjajo delavce od organizacije. Nekateri izmed njih so odkritosrčni, nekateri verujejo v dober namen svojega početja, toda vsi ti so fanatiki, katere je delavsko gibanje vedno imelo in jih bo v bodočnosti.

Gnezda fanatikov v delavskem gibanju so vada za špijone. Vsaka organizacija jih ima, toda ne v tem smislu, kakor takozvane tajne revolucionarne družbe. Članstvu zakrivajo svoje početje, ono mora samo zaupati vodstvu in se pokoriti njegovim odlokom. Privatne detektivske agencije in zvezini detektivi vedo za vsak njihov korak, vsako važnejšo sejo, v svojih zapisnikih imajo zabeležena vsa njihova početja. Tajnosti danes ni več.

Špijoni so organizirali vpade na njihove seje na debelo in trpeli so nedolžni, pošteni ljudje. Drugi, največji kričači, so na prostem. Njihova glavna luč, ki je v poletju 1919 pisala zanje proglose, resolucije in programe, je kompromitirana in je raditega izginila s pozorišča.

Ameriško delavsko gibanje — gibanje zavodnega delavstva — je šibko. Ako ga hočemo pojačati, če hočemo postati sila, moramo odpraviti frakcijske boje. In tu nastane vprašanje, kdo jih podpihuje, kdo jih vrši, kdo seje razdor in meče polena pod noge vsaki akciji, ki je v teku za pojačanje delavske sile. In vprašanje je, kako jih odpraviti. Stvar ni lahka. S fanatikom ne moreš govoriti stvarno. On je gluha za argumente. Ostanje še delavska masa, ki jo je treba podučiti, pokazati stvari take kot so. Tolmačiti ji je treba razliko med vratolomnimi akcijami, ki jih počenjajo otročaji, in med delom, ki ga vrši socializem.

Vsi ljudje govorijo o slogi in zabavljajo čez neslog drugih. Pri tem pa pridno obirajo svoje sosedje in sploh vse, katere osebno poznajo. Ni je naselbine, da ne bi imela nešteti malih in velikih osebnih sporov. In skoro se ne vrši pogovor, v katerem ne bi bile glavni predmet nenavzoče osebe. Ljubosumnost, zavist, mržnje, sovraštva brez povoda, to so instinkti, ki dičijo današnjega človeka.

IVAN CANKAR:

KRIŽEV POT.

Ob petih se je Marko predramil, vstal je ter se oblekel. V želodcu mu je bilo pusto; večerjal je prejšnji dan že zgodaj, ob šestih in samo kos kruha. Marko je bil neprestano lačen; odkar se je zavedal, so izvirale njegove misli iz silnega poželenja po dobrih stvareh. Bilo mu je deset let; njegov obraz je bil širok, toda nezdrave, vodene barve in oči so bile velike, začudene. Ko se je oblačil in umival je poslušal pazljivo, če ropočejo lonci v kuhinji; toda slišal ni nič; mati ga je bila vzbudila, a nato je odšla, in ni je še bilo nazaj. V veliki sobi je bilo vse tiho; zrak je bil težak in smradljiv. Oče je spal na postelji; obraz mu je bil vsa razkuštrana, usta odprta; Marko je bilo mučno, ko je gledal očetov obraz; še v spanju je bilo čelo vse vprek razbrazdano, a lica so bila suha, siva. Na tleh, pregrnjenih z žakljevino, pa so spale Markove štiri sestre. Vsi so sopli težko, kakor samobolniki; ustnice so bile mokre in zatekle.

Mati se je vrnila. Prinesla je hlebec belega kruha; čakati je morala dolgo, da je branjevec odprl, a dal je le s težavo in jezil se je nad berači; dejal je, da daj vbogajme, ker ve, da ne dobi denarja nikoli. Mati je poslušala in je samo premišljevala, ali bi mu rekla za kavo in cukar ali ne; hudo ji je bilo zaradi Marka, ki je čakal; naposled mu ni rekla.

Marku je leglo žalostno na srce; spet nič kave. Gledal je, ko je rezala mati kruh; risala je z nožem po hlebcu in si ni upala prerezati — šest glav in le za zvečer, a hlebec je majhen in kakor goba. Tudi Marko je računil in še bolj mu je bilo žalostno, ko je videl, kako majhen kos ostane zanj. Mislil je tudi le na kosilo, na večerjo, na drugi dan in razjokal bi se "Čas je, Marko, že zvonil."

In Marko se je odpravil; mati je stala na pragu in je gledala za njim. Ko je zavil mimo ogle, se je vrnila v sobo, pogledala je po očetu in po otrocih; stopila je k mizi ter odščipnila drobtino kruha, tako da se na hlebcu ni poznalo. Nato je sedla na klop ob peči ter sedela sključena v dve gubi, glavo skrito v dlaneh.

Polu šestih je šele bilo, a solnce je žgalo kakor opoldne. Nebo je bilo svetlo, razbeljeno, kot da se je solnce raztopilo ter se razlilo po njem. Na cesti je segal prah do gležnjev; drevje ob poti je stalo mirno, niti list se ni zganil; trava je bila rumenkasta, posušena.

Deževalo že ni štirinajst dni, po polju je bilo vse opaljeno. In zdaj je oznanil župnik procesijo k mali polrazpali podružnici svetega Miklavža; ta podružnica je stala na visokem hribu, skoro dve uri od vas, če je hodil človek hitro, a pač tri ure, če je romal v procesijo. Ljudi se ni nabralo mnogo v farni cerkvi, kjer se je zbirala procesija; prišle so večidel stare ženske in le par kmetov je bilo vmes; drugi so imeli posla na polju in v opekarnici.

Ko je stopil Marko v zakristijo, je bil cerkovnik že tam in ozmerjal ga je, da prihaja prepozno. Marko se je bal cerkovnika; bil je širokopleč človek, z odurnim, rjavim, širokim obrazom, ki je gledalo iz njegovih dvoje majhnih, zlobnih oči. Dremal je skoro neprestano. Iz ust mu je prihajal silen smrad in pljuval je črno.

"Obleci se zdaj!"

Marko je slekel suknjo ter se oblekel v dopetno ministrantsko haljo iz debelega rdečega sukna; vrh halje je ogrnil belo srajco obrobiljeno s čipkami in potem še velik rdeč ovrtnik iz istoga debelega sukna kakor halja. Vrata so se hrupoma odprla; prišel je gospod s hitrimi, močnimi koraki, tako da je zabobnelo po zakristiji. Gospod je bil velik in krepak, še mlad; lica so mu bila polna in rdeča, ustnice so mu bile vzbočene zlovoločno in ukazovalno. Namesto dopetnega talarja je imel zdaj kratko suknjo do kolen; talar bi ga oviral po poti. Ko je prišel, je pokleknil hitro z enim kolenom pred križ, ki je visel ob steni, pokimal je z glavo, a nato si je ogrnil srajco, ter hitel pred oltar; cerkovnik je nesel pred njim kropilnico in kropilnik. Blagoslov je bil hitro pri kraju, gospod je zamahal s kropilnikom po sredi in na obe strani in procesija se je napotila po cerkvi navzdol proti velikim vratom.

Marko je stal s križem blizu oltarja, a zdaj ga je prijel krepko z obema rokama ter je stopal s trdnimi koraki pred gospodom in cerkovnikom. Križ je bil iz hrastovega lesa, skoro dva metra dolg; na njem je visel Kristus, noge in roke so bile pritrjene z močnimi žebli; na obrazu, na prsih, na nogah so bile velike rdeče lise; pod kolena in pod pazduho je bila podoba počena in cerkovnik jo je bil za silo zlepil.

Križ je bil težak, ali Marku se zdaj to ni zdelo; držal ga je zelo visoko, tako da so ga videli tudi zadnji v procesiji.

Šli so po cesti skozi stari del vasi. Tu pa tam so gledali otroci skozi okna ali je sedela ženska pred pragom; skoro vse hiše so bile zaklenjene in okna so bila rabita. Za procesijo se je vlekel oblak prahu. Kmalo so zavili na klanec. Hiše so bile zmirom bolj siromašne, pol zidane, pol lesene in s slamo krite. Vse so bile prazne, izumrle; moški so bili v opekarici, ženske na polju. Izginile so zadnje koče, razgrnili so se na obeh straneh dolgočasni lazi, ograjeni s kamenjem, leševjem in robidovjem. Odprl se je za trenotek razgled v dolino, na lepši del vasi. Tam doli je bila cesta široka in čedna; na trgu je stalo sodnijsko poslopje, vse boljše hiše, štacune in gostilnice so bile tam. Pot je krenila na levo, spet po klancu navzdol. Nizek hrib, poraščen s praprotjem in grmičevjem, je odkril razgled na desni, po dolini. A na levi se je svet odprl, pust, žalosten svet. Valovito hribovje, kamenito in nerodovitno. Pot se je vila po zasekah med božni, zdaj navzdol, zdaj navzgor; na obeh straneh za moža visoko nakopičeno kamenje, preraščeno z grmovjem in trnjem. Čudno in samotno so odmevale daleč naokoli litanijske, ki so jih molili romarji s pojočim glasom.

Solnce je stalo visoko in vročina je pripekala. Marka je žgalo v obraz, ali potil se ni. Bilo mu je skoro prijetno, kot da bi sedel ob zimskem večeru toplo za vit ob razbeljeni peči. Hodil je s trdnimi, enakomernimi koraki; odrevenele roke niso čutile težkega bremena; zmirom še se je zibal križ visoko nad procesijo, vzdigal se in nižal, kakor je Marko stopal. Glava mu je bila polna lepih misli.

Zdaj mu je bilo deset let. Dovršil je ljudsko šolo in prihodnost se mu je odpirala. Najboljši učenec je bil v razredu, gospod in učitelj sta ga hvalila. Doma niso govorili še nič, toda vedel je, kaj mislita oče in mati. Da pojde v latinsko šolo, že na jesen, čez dva meseca. . . Kakšna sladkost je bila v tem pričakovanju! Na jesen, čez dva meseca, — samo še dva meseca tega strašnega, strašnega življenja! Samo še dva

meseca, — in zazdela sta se mu kratka kakor dve minuti. . . In potem v mesto. Tam so velike hiše, tam je škof, tam je vsega dovolj. Ljudje hodijo lepo oblečeni in jedo bel kruh, potice, pečenke. . . Potice, pečenke. . . Ugledal je veliko, belo pogrnjeno mizo in na mizi vse polno sladkih in dobrih reči, krožnik pri krožniku in vsi polni, prijetno dišeči; kadilo se je iz njih, vzdigalo se, ščegetalo ga v ustih in v nosu; in zraven je bilo sadje, rdeča, mrzla, sočna jabolka. . . iztegnil je roko, zagriznil. . .

Hudo ga je zažejalo; usta so mu bila čisto suha, jezik trd, neokreten, kakor iz trdega usnja. In solnce je pripekalo. Izginila je belo pogrnjena miza, zaželel si je vode. Ozrl se je naokoli in zdaj šele je videl pusto, pusto pokrajino; kameniti lazi vsenaokoli, tupa-tam ograjen košček polja, kamenje povsod, trnje, robidovje. Leglo mu je na srce, začutil je utrujenost; roke so ga zbolele, križ se mu je zazdel zelo težak, zazibal se mu je in počasi ga je spustil na ramo.

"Za nas Boga prosil! . . . Kako pa držiš?" je zavpil cerkovnik zadaj.

Marko je zgrabil križ ter ga vzdignil visoko, še višje nego prej. Kristus je gledal daleč po samotni pokrajini.

Cerkovnikov glas se je zazdel Marku strašen; pretresel ga je vsega, tako da mu je bilo skoro hladno. Zdaj šele se je spomnil jasno, kod hodi in zakaj. Za njim hodita gospod in cerkovnik in cerkovnik škropi s kropilnikom po pustih lazih, ki niso rodili nikoli in nikoli ne bodo. Za gospodom in cerkovnikom se vleče dolga vrsta žensk, starih, pohabljenih, preslabih za delo na polju in kmetov, kajzarjev, ki nimajo ne polja in ničesar ne in hodijo lahko s procesijami. Sam izvržek, sama revščina. . . in on hodi pred njimi in drži visoko križ, ki je Kristus na njem prabit. Po lazih se razlegajo pojoči glasovi in samotne ptice frfotajo nakvišku, beže pred temi mrtvaškimi glasovi.

Prilezel mu je pot na čelo, lezel je po obrazu, krog ustnic; Marko je hotel obrisati lica ob ovrtnik, ali če bi se nagnil, bi se križ zamajal, bi morda padel; nabiralo se mu je na obrvih, kapalo mu je od brade ter curljalo za vrat. Začutil je mokroto na vsem telesu kakor od vročega železa je ležala na njem ministrantska halja iz težkega sukna. A solnce je žgalo neprestano, rezalo je v obraz, kakor z nožem.

Da bi imel zdajle kapljo vode . . . ne kapljo, poln korec; nagnil bi in izpil; mrzel korec, kapalo bi prijetno od njega, razlivalo bi se hladno ob ustih, morda bi zdrknilo par kapelj, mrzlih, veselih, za ovrtnik in po prsih dol. . .

V želodecu ga je tiščalo; tudi jedel bi, hruške, jabolka. . . domislil se je svetlih, rumenih marelic, ki jih je videl prejšnji dan na trgu pri branjevki. Stal je tam pač četrte ure; nikoli še ni bil poskusil marelic. Prišel je gospod iz sodnije in jih je kupil poln velik škrnicelj. Marko je stal in gospod je šel mimo njega; jemal je iz škrniceljna, posrkal najprej, potem vtaknil v usta ter pljunil koščico na cesto; ko je prišel mimo, mu je Marko pogledal v oči in tudi gospod se je ozrl nanj. Marka je streslo, skoro zmešalo se je pred njim in zaslišal je besede: "Na, fant, jéj!" — Ali gospod je šel počasi dalje in ni rekel ničesar. . .

Potem mu je prišlo na misel. . . branjevka se je časih okrenila, dá, celo vstala je ter šla nekoliko v stran. Takrat bi stopil, počasi, malomarno, kot da bi hotel samo malo pogledati in bi vzel tisto, ki je tam čisto ob robu. . . toda ni si upal. Zdaj mu je bilo žal, da si ni upal. . .

Spotaknil se je ob dolgo haljo, križ je treščil na

kamenje in Marko se je udaril s čelom ob hrastov les. Cerkovnik ga je zgrabil za roko, vzdignil ga kvišku ter ga stresel.

"Ali misliš križ razbiti, a? Ali te bom še hoditi učil? Poberi!"

In gospod se je oglašil zadaj:

"Ti, fant, si pa res neroden! Ali ne veš, da nosiš Kristusa v rokah?"

Marko ni pogledal ne cerkovnika ne gospoda, ali vendar je videl dvoje debelih jeznih neusmiljenih brazov. Tresel se je in pot, ki mu je curljal po obrazu in po vsem telesu, je bil hipoma čisto mrzel. Prijel je križ in vzdignil ga je visoko; nekoliko se je Kristus zazibal, zamajal, stresel, a nato se je zopet vzdigal ter se nižal enakomerno, kakor je Marko stopal. . .

Strašni so ljudje, silni, hudobni. Marko se je bal ljudi. Zdaj, ko je cerkovnik zakričal nad njim in ko se je gospod razjezil, bi se nekam skrnil, bi nekam ubežal, da bi ga kdo pobožal in da bi rekel: "Ubogi Marko! . . ." Tisti gospod je šel mimo njega, ga je pogledal in mu ni vrgel marelice: "Na, fant, jej!" In kaj je bila gospodu marelica! Marko bi ga imel rad; kadar bi ga srečal, bi mu zaigralo srce in če bi se mu kaj pripetilo, če bi recimo kaj izgubil, bi mu Marko precej prinesel. In kadar bi prišel potem iz latinske šole, velik, učen in lepo oblečen, bi stal gospod na trgu in Marko bi ga pozdravil. Gospod bi pogledal in bi se začudil, a Marko bi se nasmehnil: "Glejte, gospod, jaz sem tisti, ki ste mu dali marelico!". . . Da bi imel eno samo svetlo rumeno, sočno marelico! — Bilo mu je, kot da bi imel kamen v želodecu: in ta kamen se je prevračal, poskočil je ob vsakem koraku. Zelo težak je bil ta kamen, — in zdelo se mu je, da mu sesa kri iz rok, in nog. Truden je bil in rad bi bil sedel nekoliko, samo za minuto, da bi se odpočil; križ bi položil poleg sebe in roke bi prijetno, sladko omahnile na kolena.

Pot se je bila polagoma razširila v razbrazdno in prašno cesto, ki se je vila proti umazani hribovski vasi. Ob cesti so rasle temne tepke, blizu vasi je stalo par visokih praznih kozolcev. Potem so prišli mimo starih, s slamo kritih hiš; okna so bila rdeča ali zeleno pobarvana, ob vsaki koči je bil kup gnoja, pri nekaterih celo pred vratmi, tako da se je moglo v hišo le po ovinkih. Otroci v umazanih srajčkih, debeli, plašni in radovedni, so se prikazovali na pragu; prišlo je iz hiš par sključenih žensk v zelenih nedeljskih oblekah, rožnatih rutah in z velikimi molki v rokah ter se pridružilo procesiji. Skozi vas je vodila pot zmirom navzdol; na desni se je svet hipoma znižal, kakor v globok prepad; tam doli se je pričela ozka dolina in iz hriba, pod vasjo, je izviral studenec, ki je namakal v dolini polja in travnike ter se naposled izgubil v mčvirnatih zemlji. Procesija je zavila na levo, navkreber. Vas je ostala zadaj in spet so se razprostirali pol ure daleč nerodoviti lazi. Koruza je rasla tupatam, prikazala se je skupina tepk ali češpelj, senca košatega oreha se je časih razgrnila preko poti.

Pomikali so se počasi dalje, po kamenitih klancih navkreber. Molili so tišje; gospod, ki je molil naprej, se je globoko oddihal; od obraza mu je lilo kot izpod kapa. Obrazi žensk in možkih so bili topi, oči so gledale brez izraza, jezik je ponavljal leno, zaspano: "Za nas Boga prosil!" Neusmiljeno je žgalo sonce, žarki so rezali kot svetle britve. In truje ob poti, in staro, prekljasto drevje, in dolgočasni, dolgočasni, razriti lazi, — vse je bilo tiho, mirno; ni dihala, ni se zgenilo. Imena svetnikov, ki so jih peli hripavi, žejni glasovi, so

umirala v razpaljenem zraku in ni bilo vetra, da bi jih nosil v daljavo in da bi se potem tam kje vzbudilo drevje in bi zašumelo, poslušalo. . . .

Marko je bil žejen, lačen in truden in mislil je, koliko časa da bo to pač še trpelo. Ta dolga, mrtvaška, pusta procesija. . . ta revščina, to dolgo, mrtvaško, pusto življenje, brez veselja, brez kruha. Da bi se samo enkrat do sitega najedel. . . da bi mu kdo od prl veliko shrambo s policami na vseh straneh in na policah velikonočni kolači, medeni, orehovi, cibeti, vi ter bi rekel: "Zdaj pa jej, kolikor se ti hoče!" Velikonočni kolači in velikonočne pomaranče, velike rdeče pomaranče, da bi se mu cedilo med prsti, ko bi jih lupil. Nabasal bi si žepa in bi prinesel domu ter bi razložil po mizi. Mati bi prišla. "Za božjo voljo, Marko, kje pa si toliko dobil?" In sestre bi stale okoli mize in bi gledale in celo oče bi se ozrl postrani iz keta, kjer sedi in krpa. . . krpa. . . neprestano, dasi že mesec dni nima dela. Za Marka je bila vsa strahota življenja v besedah: "Oče nimajo dela." Vedel je, kakšnim glasom je mati izgovorila te besede. Kadar jih je slišal, je vse omahnilo v njem, na prag bi sedel in jokal. Kadar je prišel iz šole je gledal od daleč, bi stoji na pragu starejša sestra; z resnim, kakor skrivnostnim obrazom se je sklonila k njemu ter zasepetala: "Oče imajo dela". Stopil je v hišo z lahкими koraki, sladko se mu je smejalo srce in sladko se je glasilo ko je oče razbijal po podplatu. . .

(Konec prihodnjic.)

Samomori med otroci.

Leta 1922 si je v New Yorku vzelo življenje 900 otrok. Statistika pravi, da je bilo toliko neznanjenih slučajev in navaja, da je nenaznanjenih slučajev približno toliko. Skupno število samomorov v omenjeni državi tekom leta 1922 je 13,530.

Povprečna starost samomorilcev med dečki je bila 16 let, med dekleti 15 let. Dr. Warren pravi, da so glavni vzroki samomorov med otroci nezuosne domače razmere, drugič napačen školski sistem in tretjič temperamentni neredi v glavah otrok.

Beda, razuzdanost, pijančevanje, splošna pokvarjenost sploh, je doma povsod tam v velikih mestih, kjer žive v najumazanejših krajih človeška bitja natrpna v nezdrava stanovanja kakor snopi. Garanje roditeljev, da prežive sebe in družino, je krivo, da se pušča mladino v nemar. Ta pohaja po umazanih potih, igra, se pretepa in v okoliščinah v katerih živi, se moralno, fizično in duševno pokvari. K mentalnim neredom v glavicah mladine pripomorejo še kimslike, ki so vse drugo, samo vzgojevalne ne.

Samomori so socialno zlo. Ne vsi, ampak velika večina. Da se jih omeji, bi bilo treba spremeniti razmere na bolje. Pod kapitalizmom se to ne zgodi.

"Proletarec" ima naročnike in čitatelje v vsi krajih sveta, kjer žive Slovenci in drugi Jugoslovani. Zahaja v štiri dele sveta.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Socialistično gibanje v Rentonu, Pa.

RENTON, PA. — Dasi je tu precejšnja slovenska naselbina, smo bili do zadnjega časa brez socialističnega kluba. Zavarovani smo v podpornih društvih in kot premogarji smo organizirani v U. M. W. of A. Toda to še ni dovolj, kajti tudi politična organizacija nam je potrebna. Ker pa bi s samimi vzdih, kaj nam je potrebno in kaj ne, nikamor ne prišli, smo sklicali za dne 7. marca sestanek vseh zavednih delavcev, na katerem smo ustanovili socialistični klub in ga pridružili J. S. Z. Na prvi seji se je vpisalo 30 članov. Vse pristopne karte, ki smo jih dobili iz urada JSZ., so bile popisane na prvi seji. Na drugi seji, ki se je vršila dne 20. marca, je klub narastel za osem novih članov. Sodrugi, to je pot, po kateri je treba korakati. Delujmo, da bo šel naš klub najmanj sto članov, da bo eden med prvimi v JSZ.

Večina članov našega kluba so ameriški državljani in tudi ostali se zanimajo, da dobe državljsanske pravice. Glavni pogoj za uspeh kluba je, da se člani zanimajo za socialistične aktivnosti, da v njih delujejo in ne odložijo orožja, dokler ne bo zmaga na delavski strani. Sodrugi, ne prepuščajte vsega dela odbornikom. Eden ali dva člana ne moreta opraviti toliko dela kakor petdeset članov. Če bomo aktivni vsi, bomo imeli priliko pokazati rezultate našega skupnega dela.

Na zadnji seji je bilo sklenjeno, da priredimo veselico v korist klubovi blagajni; potrebujemo sredstev, naša blagajna pa je prazna, kakor vsake organizacije v početku. Veselica se vrši v soboto 14. aprila. Rojaki in rojakinje, pridite na to našo prvo priredbo vsi, kateri simpatizirate s socialističnim gibanjem.

Društvo št. 400, SNPJ, bo imelo dne 30. maja slavnost razvitja zastave. Tukajšnje in okoliške organizacije so prošene, naj ne prirejajo zabav in drugih priredb na ta dan.

Dela se v tukajšnjih rovih precej stalno. Delavci dobe od svojega dela seveda le toliko, da se za silo prežive, ostalo poberejo baroni. Tak je današnji sistem. Keđaj ga odpravimo, je odvisno od delavstva. — L. G.

Waukegan ponovno v akciji.

WAUKEGAN, ILL. — V naši naselbini smo zopet obnovili socialistični klub. Sam ne vem, kolikokrat je bil že ustanovljen in zopet razpadel.

Od zdaj naprej mora biti drugače. Sodrugi, ki smo bili navzoči pri reorganiziranju kluba, smo se zavzeli, da ne bomo več pustili kluba razkopati kar tjevdan. Držali se bomo pravil socialistične stranke in JSZ. Če po nevedoma dobimo kakšnega zagarja ali kričača v klub, ki bi klubu in stranki s svojim delom več škodil kakor koristil, se ga bo izključilo iz organizacije.

V naš klub sprejmemo vsakega rojaka in rojakinjo — vse tiste delavce in delavke, ki so pripravljene delati in se bojevati proti sedanjemu izkoriščevalnemu sistemu. Naša naloga je velika, in za njeno izvršitev je potrebna velika armada izobraženih sodrugov, ki bodo delali, ne pa se bili samo po prsih, češ, jaz

sem napreden, ti si pa farški, v resnici pa ni med njima nobene razlike. Ako bomo imeli dovolj članov, bomo gojili dramatik, petje, godbo in tudi sportne igre.

Ni treba misliti, če smo enkrat pri socialistih, da smo v nekakem socialističnem kloštru. Ne! V socialističnih organizacijah vlada največja svoboda. Vsak posameznik ima popolno pravico izražanja svojih misli. In v svobodi mišljenja, v svobodi razumevanja razvojnih zakonov je zapopaden naš napredek. S tem da se drug od drugega učimo, se izpopolnjujemo v borbi za dosego socialistične družbe.

Če hočemo vzeti vajeti iz rok našim nasprotnikom, moramo imeti za to potrebne zmožnosti. Izobrazba nam je potrebna. Ako hočemo preurediti družabni sistem, moramo vedeti, kako bomo to delo opravili in vsposobiti se moramo za tako nalogo v praksi. Voditi eno društvo, to je majhna stvar. Voditi občino, okraj, državo, eno gotovo industrijo, to je že precej težja naloga, za katero je treba že veliko inteligence.

Mi socialisti potrebujemo čim več poštenih, izvežanih izobražencev, da bodo v slučaju naših zmag v stanju voditi stvari naprej tako, kakor predpisujejo naši programi. Mi moramo imeti sposobne ljudi, da bodo nadomestili tiste, ki so sicer za vodstvo sposobni, toda v službi kapitalizma in sovražni delavskemu razredu.

Ali ste čitali v "Prosveti" članek "Rdeči Yukatan"? Delavski razred v Yukatanu (država v federaciji mehiške republike) je popolnoma zadovoljen s svojo socialistično vlado. Ampak prišla je na krmilo, ker so delavci hoteli. Postavljali so svoje kandidate in končno zmagali. Posnemajmo jih.

Naš socialistični klub zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldne v Slov. nar. domu. Rojaki delavci v tej okolici, pristopite v socialistični klub, pridruženi socialistični stranki, ki je edina prava bojvena organizacija za delavske interese. Ako ste zavedni, ako razumete, da se je treba organizirati tudi politično, tedaj boste postali član naše armade. Za delavca ni dovolj, da je samo član kakšnega podpornega društva. Spoznati mora, čim prej tim bolje, da je med socialistično organizacijo in podpornim društvom velika razlika. — MARTIN JUDNICH, tajnik.

Sodrugom v Chicagi.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 15. aprila ob 8. zvečer bo v Ashland Auditoriumu na So. Ashland Blvd. in W. Van Buren St. velik shod, na katerem bo govoril Eugene V. Debs. Vstopnina prosta.

Socialistična organizacija okraja Cook bo priredila svoj letni piknik v nedeljo 17. junija v Riverview parku. Na sporedu bodo govori, igre itd. Za to priliko pride v Chicago več socialističnih govornikov iz drugih krajev in E. V. Debs. Vstopnice bodo prodajali, kakor vsako leto, tudi člani kluba št. 1.

Prihodnja redna seja kluba št. 1 se vrši v petek 20. aprila. Seja bo važna, zato naj se je udeležijo vsi člani in članice. Na dnevnem redu bodo poročila stalnih in posebnih odborov, tikajoči se lokalnih aktivnosti, priprav za zbor JSZ. itd.

V sredo 25. aprila bomo imeli v dvorani SNPJ. diskuzijo o točkah dnevnega reda za zbor JSZ. Istotako vse srede v maju razun tretje.

Na izredni seji dne 4. aprila, povodom diskuzije o agendi konvencije soc. stranke, je bilo zaključeno, da se udeleži klub št. 1 tekme za pridobivanje naročnikov Proletarcu kot celota. Predlog je bil soglasno sprejet. Vsak član ali članica naj skuša v tej kampanji pridobiti čim več naročnikov Proletarcu. Klub bo za člane in članice, ki se udeleže tekme, nabavil iste nagrade, kakor so določene od uprave Proletarca za vse druge agitatorje, ki se udeleže tekme.

V soboto 28. aprila se vrši sestanek članov in članic ter sotrudnikov, ki so pomagali pri naših priredbah. Podrobnosti vam bodo sporočene na seji 20. aprila. — *Tajnik.*

Koncert soc. pevskega zbora "Zarja".

CLEVELAND, O. — V nedeljo dne 15. aprila ob 7:30 zvečer priredi soc. pevski zbor "Zarja" svoj pomladanski koncert v R. Božeglavovi dvorani, 6006 St. Clair Ave.

Program je tudi to pot bogat in Zarja bo skrbela, da zadovolji občinstvo. Ljubitelji lepega petja naj pridejo ta večer na koncert, in z užitkom bodo gotovo zadovoljni. Po izčrpanem koncertnem programu sledi ples in prosta zabava. — *K.*

IZKAZ PRISPEVKOV V POMOŽNO IZOBRAŽEVALNO AKCIJO J. S. Z.

Tek. št. in kraj	Vsota.
1-19 SNPJ, Mineral Kans.	\$ 3.00
12-74 SNPJ, Virden, Ill.	1.00
15-329 SNPJ, Large, Pa.	1.00
22-72 SNPJ, Radley, Kans.	1.00
29-115 SSPZ, Kenilworth, Utah	1.00
36-156 SNPJ, Muddy, Ill.	2.00
38-120 SNPJ, Gallup, New Mex.	5.00
47-328 SNPJ, Madrid, Iowa	1.00
55-17 SSPZ, Aurora, Minn.	2.00
71-1 SNPJ, Chicago, Ill.	1.00
73-245 SNPJ, Lawrence, Pa.	4.17
77-36 SNPJ, Willock, Pa.	4.50
82-178 SNPJ, Cleveland, Ohio	1.00
94-444 SNPJ, Cleveland, Ohio	2.00
96-352 SNPJ, Kincaid, Ill.	2.00
106-361 SNPJ, McIntyre, Pa.	1.00
108-177 SNPJ, Reliance, Wyo.	2.00
110-447 SNPJ, Nanticoke, Pa.	2.00
111-356 SNPJ, Benld, Ill.	10.00
113-442 SNPJ, Cicero, Ill.	1.50

Klubi J. S. Z.

69 Herminie, Pa.	1.00
114 Detroit, Mich.	10.00
181 Lloydell, Pa.	1.00
1 Chicago, Ill.	2.50
47 Springfield, Ill.	6.00
Skupaj	\$68.6.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in četrto nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

v mesecu marcu 1923.

Država Mesto	Redne znamke	Dualne znamke	Prejemki	Glav. stan- nu str.	Def. in ostale
Ark.: Jenny Lind	2	4	\$ 2.00	\$.75	\$.25
Ill.: Nokomis	17	14	10.00	—	—
Chicago N. 20	30	—	9.00	—	—
Carlville	15	6	6.60	—	—
Springfield	13	7	6.35	—	—
Chicago N. 1	50	—	15.00	—	—
Waukegan	5	—	1.50	22.50	18.00
La Salle	7	—	2.10	—	—
Johnston City	15	1	4.85	—	—
Iowa: Madrid	14	4	5.60	2.25	1.00
Kans.: At large F. Ch.	6	—	1.80	.75	.30
Mich.: Detroit N. 210	20	—	6.00	2.50	2.00
Ohio: Cleveland	30	—	9.00	—	—
Barberton	40	—	12.00	—	—
Glencoe	5	1	1.85	—	—
At large P. Ch.	5	—	1.50	10.12	8.00
Pa.: Lloydell	27	13	12.65	—	—
Bon-Air	16	2	5.50	—	—
Herminie	20	6	8.10	—	—
Avella	13	1	4.25	—	—
W. Newton	8	2	3.10	—	—
Luzerne	9	—	2.70	—	—
Library	13	3	4.95	—	—
Renton	38	—	11.40	—	—
Moon Run	41	—	12.30	—	—
Sygan	22	—	6.60	29.25	23.00
W. Va.: Pursglove	80	—	24.00	10.00	8.00
Totals	561	64	\$190.70	\$78.12	\$62.30

	Rednih	Dualnih	Izj.
Znamk na roki dne 1. marca	564	277	29
Dobljenih od stran. v marcu	500	—	—
	1064	277	29
Razpeč. v mar. glas. poročilo	561	64	—
Na roki dne 31. marca	503	213	29
Članov v marcu	689.		

LISTU V PODORO.

V. Izkaz.

CHICAGO, ILL.: Frank Udovich, \$10.00, rta- ces A. Tauchar, 26c; Skupaj	\$10.26
GARRETT, PA.: John Kralj	.30
JOHNSTOWN, PA.: A. Vidrich, provi- zija od oglasov	6.00
VIRDEN, ILL.: Fr. Hirsch	2.30
Skupaj	\$18.86
Prejšnji izkaz	63.30
Skupaj	\$82.16

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ. v vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem domu 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da pridobivamo novih članov. — *Organizator.*

IZ UPRAVNIŠTVA.

V tej izdaji je priobčeen prvi izkaz naročnin, dobjenih v tekmi za razširjenje "Proletarca". Prvenstvo ima sedaj klub št. 1 v Chicagi, na drugem mestu je klub št. 27 v Clevelandu, na tretjem s celoletnimi naročninami Anton Žagar iz Sheboygana, Wis. Vseh udeležencev tekme je v tem izkazu dvanajst. Agitatorji, kakor klubi v naselbinah, ki se še niso odzvali, poročajo, da so se lotili agitacije.

Ako napravijo sodrugi v Chicagi svojo dolžnost, moramo pridobiti v tej tekmi nad sto novih naročnikov. V Clevelandu, kjer je polje za agitacijo večje, jih dobe lahko še enkrat toliko. Če pravimo "lahko", ne mislimo, da se naročnike lahko dobi. Agitatorji vedo, kako težavno je agitirati za socialistične liste. Ampak kjer je vztrajnost, tam je tudi uspeh.

V vrste morajo priti tudi druge naselbine, kot La Salle, Ely, Waukegan, naselbine po Pennsylvaniji in drugod, kjer žive naši rojaki.

Rekli smo že, da provizija v času kontesta odpada. Vsakdo pa si sme odračunati pošne stroške, kadar pošilja naročnino. V tej izdaji je priobčen tudi regularni izkaz poslanih naročnin. V njemu so vključene naročnine tistih agitatorjev, ki so poslali naročnine deloma pred pričetkom kontesta, in med kontestom, ter sporočili, da se tekme ne udeleže.

Tekma za razširjenje "Proletarca".

IZKAZ NAROČNIN

	Število naročnin.	Število celoletnih naročnin.
Soc. klub št. 1. Chicago, Ill.	25	21
Soc. klub št. 27. Cleveland, O.	12	10½
Anton Žagar, Sheboygan, Wis.	10	9
Jernej Kokelj, Penna.	11	6½
Joseph Ule, Chisholm, Minn.	7	6½
Frank Ravnikar, Lorain, O.	5	3¾
Joseph Korsic, Carlisle, Ill.	3	3
Jack Kotar, Warren, O.	2	1
John Ban, Pittsburgh, Pa.	2	2
Lueas Batya, Moon Run, Pa.	2	2
Anton Pečnik, Barberton, O.	2	2
Frank Klun, Chisholm, Minn.	2	1½

(Klub št. 1, Chicago. — Število naročnin, ki so jih pridobili posamezni člani: Mary Oven, 8; Frances A. Tauchar, 6; Mary Udovich, 2; C. P., 3; Fr. Bendina, 2; F. Z., 4.)

(Klub št. 27, Cleveland. — John Krebelj, 6; August Komar, 5; A. Bogataj 1.)

K tekmi so se prijavili še sledeči klubi in posamezniki, katerih imena še niso bila objavljena v prejšnjih poročilih: Klub št. 47, Springfield, Ill.; Tony Mevija, Madsville, W. Va.; Paul Šubic, Stockett, Mont.; Frank Alesh, Chicago; John Rakéff, Henryetta, Okla.

Vse prihodnje naročnine, poslane od agitatorjev, ki so že objavljeni v tem seznamu, se bodo doštevale v vsakem izkazu. To je, če jih imate danes 7 in jih pošljete drugi teden 5, bo v prihodnjem poročilu izkazanih 12 naročnin.

Tekma traja do 25. junija. Seznam nagrad smo v tej izdaji izpustili. — *Upravništvo.*

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin na "Proletarca" so poslali:
(Izven kontesta.)

Jos. Koenig, San Francisco, Calif.	3
Jos. Kocjan, Brooklyn, N. Y.	4
Rud. Potočnik, Detroit, Mich.	3
Fr. Rataic, Forest City, Pa.	2
Fr. Šemrov, Seanor, Pa.	1
Louis Sterle, Dunlo, Pa.	1
Ant. Zornik, Herminie, Pa.	1
Fr. Richter, New Mexico	1
Jerry Kokelj, Pennsylvania	3
E. Krusic, Nokomis, Ill.	3
Ant. Lukancic, N. Chicago, Ill.	1
John Kokošin, Girard, Ohio	3
Fr. Martinjak, Johnston City, Ill.	1

PRISPEVKI ZA POKRITJE KONVENČNIH STROŠKOV J. S. Z.

Za pokritje konvenčnih stroškov J. S. Z. so prispevali klubi J. S. Z. in druge stranke v mesecu marcu kot sledi:

Štev. kluba in kraj:	
228 Pursglove, W. Va.	\$ 5.80
128 Nokomis, Ill.	3.06
181 Lloydell, Pa.	2.80
20 Chicago, Ill.	3.00
217 Madrid, Iowa	1.80
114 Detroit, Mich.	3.10
50 Virden, Ill.80
213 Carlisle, Ill.	2.30
27 Cleveland, Ohio	4.70
47 Springfield, Ill.	2.00
220 Bon-Aair, Pa.	1.40
1 Chicago, Ill.	3.10
69 Herminie, Pa.	2.60
225 Avella, Pa.	1.40
32 W. Newton, Pa.	1.00
218 Luzerne, Pa.80
230 Library, Pa.	1.85
Paul Chesnik, Toronto, O.50
F. Chemažar, at large, Columbus, Kans.03
233 Renton, Pa.	3.80
45 Waukegan, Ill.50
175 Moon Run, Pa.	4.10
2 Glencoe, Ohio90
83 Jenny Lind, Ark.70
13 Sygan, Pa.	2.20
210 Detroit, Mich.	2.00
184 Lawrence, Pa.	2.40
4 La Salle, Ill.35
231 Johnston City, Ill.60

\$59.69

Podporna društva in posamezni člani teh društev:

47 SNPJ, Springfield, Ill.	5.00
449 SNPJ, Cicero, Ill.	2.60
254 SNPJ Johnstown, Pa.	2.00
Frank Hershich, Virden, Ill.	2.50

Skupaj v marcu \$71.79

Tajništvo J. S. Z.

LAWRENCE, PA.

Seje socialističnega kluba št. 184, JSZ., se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne na Lawrence, Pa. — *J. Terčelj*, tajnik.

“Kralj na Betajnovi”.

Slov. soc. klub šte. 1 JSZ. v Chicagi je vprizoril Cankarjevo dramo “Kralj na Betajnovi” dvakrat, prvič 28. novembra 1915 in drugič v nedeljo 1. aprila 1923. Ko je bila vprizorjena prvič, je prišlo v dvorano do 150 oseb. Slabo udeležbo so pripisovali nekateri igri, ki je “za naše ljudi nerazumljiva”. Priporočali so, naj se vprizarjajo le narodne igre in komedije, ki so privlačne za našo publiko. Ampak klub je vprizarjal naprej večinoma le težje igre z namenom, da če jih tukajšnja slovenska publika ne razume danes, jo je treba vzgojiti za razumvanje tudi težjih dramskih del.

Na zadnjo predstavo te Cankarjeve drame je prišlo do 500 ljudi. Kakor prvič, je bilo tudi to pot dobro igrano, dasi večinoma z drugim osebjem.

Glavni karakter drame je Jožef Kantor, fabrikant. Postal je premožen, kakor je sam naglašal, vsled svoje vztrajnosti in odločnosti. V prizadevanjih razširiti svoje kraljestvo ni poznal nobenih meja, ne ovir. Ovir je enostavnost odstranil, če bilo treba, tudi z uboji. Uporni duh delavcev je zatrl, njihovega voditelja Lužarja je izstradal. Vsi ga sovražijo “kakor točo in boje se ga kakor toče”. Ampak Kantor, Kralj Betajnov, ni človek samo slabih lastnosti. Tudi dober je véasi, filozofira in rad bi koristil “svojemu narodu, vsemu narodu.” Svoje otroke ima rad, svojemu najhujšemu protivniku Maksu razkriva svoje srce in ga pridobiva, da bi mu šel na lep način s poti. Ampak s poti mora! Kantor je tip današnjega vladajočega človeka.

Kantorja je igral John Olip. Njegov nastop je bil dober, v nekaterih prizorih dovršen, le tam, kjer mora pokazati precej ljubeče narave, kjer se laska in prosi svoje otroke ljubezni, bi moral imeti mehkejši glas, kakor ga je.

Vloga Maksa je imel Joško Oven, v kateri je nastopil že enkrat prej v Detroitu. Maks je sin Krnca, katerega je spravil Kantor ob vse. Ko se vrne Maks na Betajnov s svojih študij, katere je obesil na klin, ‘raztrgan in nepočesan’, se mu zamislijo berači v Kantorjevem kraljestvu. Zato je prišel, da voha, da sname Kantorju krono z glave, žezlo iz rok. Cilja ni dosegel. Razkril je en Kantorjev umor, dalj ni prišel. Omagoval je že prej in v svoji ljubezni do Francke, Kantorjeve hčerke, skleneta pobegniti in svatovati na široki cesti življenja brez Kantorjevega blagoslova. Ravno ko mislita stopiti na to pot, pride Kantor. Hčeri ukaže oditi, od Maksa zahteva račun. — Le privij ceno, Maks, plačam ti, potem se izgubi. — Maks ni privil cene, ni zahteval plačila in ponovno se odloči vršiti svojo nalogo razkraljiti kralja. Kantor ga svari: Vidiš, če pole na ne prelomim, moram vzeti pač sekuro. — Natančno Vas razumem — odvrne Maks. Udal se ni. Ko je odšel, bilo je pozno zvečer, se splazil Kantor za njim in ga ustrelil z Bernotovo puško, katero je slednji pozabil vzeti s seboj. H Kantorju jo je prinesel, ko je prišel z lova. Maksa so našli drugo jutro ubitega, poleg njega v jarku je ležala Bernotova puška. Ker sta bila zaljubljena v Francko Maks in Bernot, je padel sum takoj na Bernota. Vsa Kantorjeva družina je vedela, kdo je pravi morilec in Hana, Kantorjeva žena, ter Francka, njuna hči, ga celo pregovorita, naj razodene greh. Pride sodnik z adjunktom, da dobi podatke. Kantor jima po sodnikovem modrovanju izjavi, da je on ubijalec. Sodnik se čudi in rohni, ker mu ne more verjeti. Kantor ubijalec! Nikakor ne! Saj je jasno kakor na dlani, da ga je Bernot ubil. Oven je vlogo Maksa dobro pogodil. Ivan Molek v vlogi Bernota je bil sicer

dober posebno v nekaterih prizorih, toda zdi se, da je igral isto vlogo pred leti boljše kakor sedaj. V žen karakter v igri je župnik. Igral ga je Frank Tich. Ko mu Kantor obljubi sezidati nov farovič na svoje stroške, mu je odpustil vsa prejšnja družjenja “brezverci”. Za protiuslugo mu je župnik pomagal k sedežu v državnem zboru, toda kakor je navada pri kupčijah, je tudi župnik navijal ceno. Kantor mu moral sezidati tudi nov hlev. Udovič v vlogi župnika je bil to pot boljši kakor pri prvi predstavi te drame. Francko je igrala Angeline Tich. Vloga se ji je dobro posrečila. Mary Kovach je igrala Hano v vlogi nesrečne žene zelo dobro.

Pri Kantorju je živela tudi Nina, hčerka Kantorjevega bratranca, ki ga je Kantor umoril, da se je postal lastil njegovega premoženja. “Pijanec je bil in lakotav”, posestvo mu je propadalo, zato je nekoč Kantor izvršil svoje delo . . . Samo Nina je čula, kaj je takrat zakričalo in čez par dni so pokopali njenega očeta. Tisti krič je pustil v nji svoje sledove. Bila je boječa in plaha, Kantor se je je ogibal, ali pa rešil nad njo; bila je njegova jetnica. Da izbriše vse sledove svojega prvega zločina, jo sklene poslati v samostan. Zamanj se je Maks prizadeval, da mu prepreči to namero. Nino je igrala Mae Udovich, ki je bila to pot prvič na odru. Vloga je težka, kljub temu jo je precej dobro izvršila. Ako se bo vežbala in se zanimala za težja dramska dela, bo postala v gotovih vlogah dolga moč.

Krnca je igral F. Godina. Kakor vse vloge v Cankarjevih igrah, dolge in krajše, tako je bila tudi ta važna. Ako se ena izvede slabo, je ves prizor ponosen. Godina je igral prekmalo ostaralega, uničenega pijači udanega Krnca tako, kakor zahteva ta drama. V vlogi Lužarice je nastopila Mary Udovich, to pot drugič, obakrat dobro. V prvem nastopu pride h Kantorju in ga prosi, naj sprejme njenega moža nazaj v službo. Kantor je gluh za prošnje. Ako bi prišel Luce pred njega in bi ga prosil kleče, s sklenjenimi rokami, potem morda. Prikaže se iz obednice župnik, Lužarica išče pri njemu usmiljenja. Tudi župnik je gluh. Drugič pride h Kantorju s kopo svojih otrok, lačni kakor ona sama. To pot ne prosi več. Upornost se je porodila v nji. Tudi Kantorjevega kruha ne mara. Proklela je njegovo hišo, enkrat, dvakrat, nato odide — bedna žena brezposelnega delavca. — Sodnika je igral F. S. Tauchar. Kantorjevega oskrbnika Donald Lotnick sodnika Frances A. Tauchar, Koprivca Chas. Retz adjunkta J. Marinich, kmete F. Vičič, J. Sernel in C. Pogorelec. Dobra sta bila dečka Francelj in Popel. Vlogo prvega je igral J. L. Vogrich, drugega Louis Zick.

Občinstvo je bilo z igro zadovoljno in s tem je bil dosežen namen dramskega odseka. Obilne udeležbe njegovih predstav mu dajejo pogum nadaljevati z delom na polju gledališke umetnosti.

Pred pričetkom igre so bile na sporedu tri deklamacije: Župančičev “Vseh živih dan” je deklamiral Jack Marinich. Govoril je prehitro in tako stvar je kvaril. Mae Kovach je deklamirala pesem “Mat”, ki pa ji ni šla gladko. Imeti bi morala precej več vaj. Louise Zele je deklamirala “Elmer Brown” v slovensčini. Občinstvu je s svojim izvajanjem ugajala. —

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v dvorani društva Prostomisleci, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte k naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Slika civilizacije.

"Mr. Jack Dempsey, ugleden državljani, se bo pestil z Argentincem Mr. Firpom v Buenos Airesu za \$750,000. Argentinci upajo, da bo njihov "najjemenitnejši mož" pretepel "najjemenitnejšega" moža iz Zedinjenih držav. Ne Argentinijska, niti Zedinjene države ne bi plačale niti desetino te vsote za intelektualni kontest dveh največjih učenjakov. To prikazuje, kje stoji civilizacija.

Mr. Firpo je pred nedavnim uveljavil v spopadu v New Yorku svojo pravico do slovitosti.

Majska izdaja "Proletarca".

Kakor vsako leto, tako bo tudi letošnja majska izdaja Proletarca našla pot med slovensko delavstvo v tisoče izvodih. Do sedaj smo prejeli naročila za večja števila iztisov od mnogih klubov, društev in posameznikov.

Tajniki, ki še niso poslali naročil, naj store to nemudoma. Tiskali bomo le toliko iztisov majske izdaje, kolikor bo zanjo naročil. Zadnje leto smo dobili v par dneh potem ko je bila izdaja tiskana za več ko tisoč izvodov naročil, katere nismo mogli izpolniti. Zato apeliramo: pošljite naročila takoj.

Slavnostna prvomajska izdaja Proletarca izide pravočasno, tako da jo bodo imeli naročniki v rokah še pred prvim majem. Razdelite jo na shodih, zabavah, društvenih sejah itd.

Delujmo za širjenje socialističnega tiska! Pomagajmo delavstvu do socialistične vzgoje; Proslavimo prvi maj s tem, da zanesemo prvomajsko številko Proletarca v stanovanje vsakega delavca, ki govori slovenski ali kak drug jugoslovanski jezik.

Vsa naročila naj se pošljejo najkasneje do 21. aprila. Cene majske izdaje so sledeče:

Posamezen iztis	\$.15
10 iztisov	1.25
25 "	3.30
50 "	6.00
100 "	11.00
250 "	26.00
500 "	45.00
1,000 "	80.00

Čim več bo naročil, večji bo obseg lista. Poleg izbranega čtiva bo prvomajska izdaja tudi bogato ilustrirana.

Izpolnite ta kupon, priložite potrebno svoto in jo pošljite upravnštvu Proletarca še danes.

Sodrug: Pošiljam \$..... za.....

Iztisov MAJSKE IZDAJE PROLETARCA.

Ime

Naslov

Mesto in država

V boksanju je zbil na tla do nezavesti Bill Brenana, katerega so morali odpeljati v bolnišnico, kjer zdravijo njegovo na pol razbito telo. Navdušena publika je plačala tisoče dolarjev, da je dobila privilegij gledati ta spopad, ki se je vršil pod protekcijo velike "civilizirane" newyorške države.

Tako piše A. Brisbane.

V prošlosti smo imeli gladijatorske igre. Danes imamo boksanje, bikoborbe in še nekaj takih "športov". Človek se čudi, ko vidi, kako lahko je napolniti areno ali dvorano, v kateri se bijeta do nezavesti dva "slovita" pugilista, in kako težko je dobiti ljudi na predavanja, na katerih govore učenjaki. Ampak ni se treba čuditi, niti vznemirjati. Četudi Mr. Bryan in drugi preroki religij zanikavajo razvoj človeka iz živali do civiliziranega barbara, kakršen je danes, je vendar resnica, da je človek še napol žival in bo vzelo še dolgo dobo, predno postane človek.

Ljudje so sužnji zato, ker ne znajo biti svobodni. Na milijone jih je, ki sami silijo v suženjstvo in radi teh milijonov morajo biti sužnji tudi svobodo in pravico ljubeči ljudje, ki bi se suženjstva radi otresli, pa se ga ne morejo vsled suženjstvu udane večine. Predno bo človeštvo v resnici svobodno, moramo napraviti večino ljudi zrelo za svobodo.

LJUBITELJEM LEPEGA PETJA NAZNANJAMO,

da priredi

SOC. PEVSKI ZBOR
"ZARJA"
V CLEVELANDU, O.,

VELIK POMLADANSKI KONCERT

V NEDELJO 15. APRILA
OB 7:30 ZVEČER

v R. Božeglavovi dvorani,
6006 ST. CLAIR AVE.

Koncertni program izredno bogat. Naj nihče ne zamudi bogatega užitka, ki mu ga nudi koncertni program "Zarje". Po koncertu prosta zabava in ples.

Clevelandski Slovenci, v nedeljo
15. aprila vsi na koncert "Zarje".

CENIK KNJIG

ki jih ima v zalogi Proletarec.

LEPOSLOVNE KNJIGE, ROMANI, POVESTI IN ČRTICE.

BEDAKOVA IZPOVED , (Aug. Strindberg), vezana	1.00
BOY , (Lois Coloma), roman, 269 strani, trda vezba75
BEEZ ZARJE , (Milan Pogelj), 176 strani; trdo vezana90
ČRNI PANTER , (M. Pogelj), povest, trda vezba	1.00
DON CORREA , (G. Keller), roman25
DR. IVAN TAVČAR , zbrani spisi, VI. zv. 418 strani, broširana	1.20
DVONOŽEC IN DRUGE ZGODBE , (Karl Ewald), s slikami, trda vezba	1.10
FAROVSKA KUCHARICA , (J. S. Baar), povest, broširana75
PILIZOFSKA ZGODBA , (Alojz Jirasek), trda vezba50
GADJE GNEZDO , (Vlad. Levstik), 219 strani, trdo vezana	1.00
GOLEM , (G. Meyrink), roman, trda vezba	1.00
GREENIK LENARD , (Ivan Cankar), vezana85
GUSARJI , (Claude Farrere), broširana75
HEPTAMERON , (Margareta Valoiska), povest, broširana55
IGRALEC , (F. M. Dostojevski), broširana, 264 str.60
IZ MODERNEGA SVETA , (P. S. Finžgar), vezana	1.30
JIMMIE HIGGINS , (Upton Sinclair, prevel I. M.) vezana v platno	\$1.00
JOSIP JUHOVA ZBRANI SPISI , trije zvezki, trda vezba	2.60
JUG , (P. Chochołoušek), zgodovinski roman, 616 strani, broširana \$1.10, vezana v platno	1.60
JURKICA AGIČEVA , (Ka. Šandor-Gjalski), povest, 360 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
KAKO SEM SE JAZ LIKAL , (Jakoba Alešovec spisi), trije zvezki, vezani v platno	2.60
KAZAKI , (L. Tolstoj), broširana, 308 strani75
KMECKE POVESTI , (F. Golar), vezana75
KOBZAR , (Taras Sevčenko), trdo vezana, 288 str.85
KONFESIJE LITERATA , (J. S. Machar), zbirka spisov, trdo vezana75
KRALJEVI VITEZ , (Michel Zevaco), vezana	1.70
MIMO ŽIVLJENJA , (Ivan Cankar), 230 strani, trdo vezana	1.20
MLADA POTA , (Oton Zupančič), pesmi, trda vezba75
MOJE ŽIVLJENJE , (Ivan Cankar), broširana, 168 strani, 60c; vezana v platno85
OBISKI , (Izidor Cankar), vezana	1.30

OBDOJENCI , (Vl. Levstik), broširana80
OGENJ , (H. Barbuse), 337 strani, broširana \$1.10, vezana	1.50
PASTI IN ZANKE , (I. S. Orel), broširana35
PESMI ŽIVLJENJA , (Fran Albrecht), trda vezba50
vezana	1.00
PLAT ZVONA , (Leonid Andrejev), vezana75
PLEBANUS JOANNES , (I. Pregelj), broširana75
PODOBE IZ SANJ , (Ivan Cankar), 165 strani, trdo vezana	1.10
POD SVOBODNIM SOLNCEM , (F. S. Finžgar), dva zvezka, vezana	2.50
POVESTI MAKSIMA GORKEGA , broširana, 210 strani75
POVESTICE , (Rabindranath Tagore), broširana40
PRAVLJICE , (Oskar Wilde), 162 strani, trdo vezana	1.00
SPOVED , (L. N. Tolstoj), broširana40
SRCE , (Henrik Mann), novele, trda vezba60
STAROINDIJSKE PRIPOVESTI , s slikami, (Jos. Suchy), broširana35
SIMON GREGORČIČ , (Dom. Stribrny), broširana60
STO LET SLOVENSKE LIRIKE , (C. Golar), broširana85
SLEZKE PESMI , (Peter Bezruč), trda vezba50
TARAS BULJBA , (N. Gogolj), trdo vezana, 206 strani70
TIK ZA FRONTO , (D. Feigel), broširana65
TOLOVAJ MATAJ , (F. Mičinski), vezana90
UDOVICA , (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 90c, vezana v platno	1.30
VIŠNJEVA REPATICA , (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HIŠE , (Aleksander Dumas star.), zgodovinski roman, 504 strani, broširana \$1.00, vezana v platno	1.50
V ZARJE VIDOVE , (Oton Zupančič), pesnitve, broširana40
ZADNJA KMEČKA VOJSKA , (August Senoa), broširana, 378 strani75
ZAJEDALCI , (Ivan Moiek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZAPISKI TINE GRAMONTOVE , (Vl. Levstik), broširana75
ZMOTE IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE , (I. Zorce), broširana35
ŽENINI NASE KOPRNELE , (Rado Murnik), broširana30

IGRE

ANFISA , (Leonid Andrejev), broširana	
CARLIJEVA ŽENITEV-TRJE ŽENINI , (F. S. Tauchar), dva šalo-igri, enodejanke, broširana	
GOSPA Z MORJA , (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	
NAVADEN ČLOVEK , (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	
ROMANTICNE DUŠE , (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	
UMETNIKOVA TRILOGIJA , (Alois Kraigher), tri enodejanke, broširana, 75c; vezana	
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? Debatna	
ANGLESKO-SLOVENSKI BESEDNJAK , (Dr. J. F. Kern)	
DEMOKRATIZEM IN ŽENSTVO , (Alojzija Štebi)	
DRŽAVA PRIHODNOSTI	
GOSPODARSKA GEOGRAFIJA , (Dr. V. Sarabon), vezana	
KATOLISKA CERKEV IN SOCIALIZEM	
KDO UNICUJE PROIZVAJALNJE V MALEM	
KOMUNISTIČNI MANIFEST , (Karl Marks in Friderik Engels)	
KRATKA SRBSKA GRAMATIKA , (Dr. Josip Mencej)	
MISELNI RAZVOJ EVROPSKEGA ČLOVEŠTVA , (Fr. Drtina), broš.	
O KONSUMNIH DRUŠTVIH	
O KULTURNEM POMENU SLOVENSKE REFORMACIJE , (Dr. I. Prijatelj), broširana	
POGLED V NOVI SVET	
POLITIČNO ŽIVLJENJE SLOVENCEV , od 4. jan. 1797, do 6. jan. 1919 leta, (Dr. Dragotin Lončar), broširana	
POT K SOCIALIZMU , (Dr. Oto Bauer)	
PROLETARIJAT	
PSIHOČNE MOTNJE NA ALKOHOLSKI PODLAGI , (Ivan Robida), broširana	
REFORMACIJA IN SOC. BOJI SLOV. KMETOV , (Abditus), broširana	
SLOVENSKO-ANGLESKA SLOVNIČNA , izdala in založila Književna matica SNPJ, 364 strani, vezana v platno	
SMERNICE NOVEGA ŽIVLJENJA , (Dr. K. Ozvald), broširana	

SOCIALIZEM IN VERA, spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo, vezana65	NAJNOVEJSE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV40	(1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.20
SOCIJAL. KNJIŽNICA (dva snopila)10	O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA, (Dr. Demet. Bleiweis-Trsteniški)10	LAW OF BIOGENESIS, (J. Howard Moore), vezana60
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO, (Prof. dr. Z. Zaher), trda vezba40	"PROLETAREC", vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920	6.00	LIFE AND DEATH, (Dr. E. Teichmann), vezana60
SEBSKA POCETNICA, (J. T.)50	PROLETAREC, letnik 1921, vezan v platno	6.00	OUTLINE OF HISTORY, (H. G. Wells), vezana, 1171 strani	5.00
EPREтна KUHARICA, broširana, \$1.00, vezana	1.25	RDECI PILOT, mesečnik prviratne mladine za duhovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, prva in druga številka05	PHYSICIAN IN THE HOUSE, (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana	2.00
FIVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA. (Etela Kristan)50	TRIJE LABODJE, ilustrirana revija25	REPUBLIC OF PLATO, vezana	2.00
OSTAVA, ruske socialistične fed. svjetske republike10	ANGLESKE KNJIGE.		RIGHT TO BE LAZY, (Paul Lafargue), vezana60
VABENA KUHARICA, (Marija Remeč), vezana	1.00	ANARCHISM AND SOCIALISM, (Geo. Plechanoff), vezana60	ROBERTS RULES OF ORDER, vezana	1.50
VOLJA IN DEJANJE, (psihološka analiza)25	ANCIENT LOWLY, (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezana	5.00	SAVAGE SURVIVALS, (J. Howard Moore), vezana	1.25
ZADRUGNA PRODAJALNA ALI KONSUM10	ANCIENT SOCIETY, (Lewis H. Morgan), vezana	1.50	SOCIAL REVOLUTION, (Karl Kautsky), vezana60
ZAKON BIOGENEZE, (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50	"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS", (David Karsner), vezano v platno	1.20	STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION, (A. M. Lewis), vezana60
LA STARO PRAVDO. (Fran Erjavec)50	END OF THE WORLD, (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana60	THE BEASS CHECK, (Upton Sinclair), Studija ameriškega žurnalizma, vezana v platno	1.20
SEBSKA RUDARSKIH IN FIZIČNSKIH IZRAZOV, (J. Bezjak)30	EVOLUTION OF MAN, (Wilhelm Bölsche), vezana60	THEY CALL ME CARPENTER, (Upton Sinclair), trda vezba	1.75
EGODOVINA SEBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV, (Ant. Melik) I. del85	EVOLUTION OF PROPERTY, (Paul Lafargue), vezana60	THE DREAM OF DEBS, (Jack London)10
II. del75	FOOD AND MY NEIGHBOR, (Robert Blatchford), vezana	1.25	THE PROFITS OF RELIGION. Razprava o izrabljanju ver za privatne interese	1.20
RAZNO.		IMPERIAL WASHINGTON, (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperializem v Zed. državah, 441 strani, trda vezba	1.25	THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION, (Albert Rhys Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno	2.00
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAE, letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno75	JIMMIE HIGGINS, (Upton Sinclair), vezana	1.20	100%. (Upton Sinclair). Povest patrijota	1.20
AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAE, vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 192050	JUNGLE, (Upton Sinclair) povest iz čičaških klavnice	1.20	VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION, (A. M. Lewis), vezana60
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c.		KARL MARX, biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana60	THOUGHTS OF A FOOL, (Evelyn Gladys), vezana	1.25
DEMOKRACIJA, (Cankarjeva številka)10	KING COAL, (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka		Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke. Vse knjige pošiljamo poštne presto. Klubom in čitalnicam, pri vseh večjih naročilih liberalen popust.	
ERES, št. 11, 1515				
ERES, št. 9, 1025				

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC

3639 W. 26th St. Chicago, Ill.

Našim naročnikom.

Vzemite si za svojo dolžnost napram socialističnemu gibanju in listu poravnati naročnino kakor hitro vam poteče. Številka v oklepaju poleg vašega naslova vam pove, če vam je naročnina potekla ali ne. Na naslovni strani poleg datuma izdaje je označena tekoča številka Proletarca. Ako je tekoča številka višja, kakor številka v oklepaju poleg vašega naslova, tedaj ste ostali z naročnino za toliko tednov, za kolikor je številka v oklepaju manjša od one poleg datuma na naslovni strani.

Ako pošljete naročnino, ne da bi vas bilo treba na to opomniti, prihranite upravništvu čas, ki ga lahko porabi za agitacijo. Ob enem prihranite stroške, ki jih imamo z razpošiljanjem tirjatev.

Vpoštevajte to, pa pošiljajte naročnino točno. In ob tej priliki ne pozabite poslati poleg svoje še kako novo naročnino.

Čim brutalnejši je človek, čim več je v njemu barbara, tim boljši je za vojaka. To je spoznal Napoleon in njemu je verjeti, ker je imel skušnje. V resnici pa je v vsakem človeku še veliko barbara, kar je pokazala zadnja vojna in kaotične razmere po vojni.

Ker veš, da je nevednost največji sovražnik napredka, uči nevedne. In uči se sam. Pomni, da je vse človeško življenje, od otroške dobe, do sive starosti, neprekidna šola.

KJE JE? Rađa bi izvedela, kje se nahaja moj soprog Math Otrin, star 72 let, doma iz znane hiše pri Lukeževem Francetu v Škofji loki na Gorenjskem. Zapustil me je pred 8½ leti. Iz Chicage je odšel pred 7 leti in od takrat ne vem, kje je, ali je živ ali mrtev. Ako je o njemu komu kaj znano, prosim, naj mi sporoči. Za uslugo bom zelo hvaležna. — Mary Otrin, 2036 W. 23rd St., Chicago, Ill.

O SLAVNEM IZNAJDITELJU X-ŽARKOV.

Wilhelm K. Roentgen, iznajditelj x-ray-a, je umrl v Monakovem 10. februarja v 78. letu svoje starosti. Kot profesor fizike na Wuerzburškem učilišču je iznašel žarke, ki prodoro meso in puste sliko kosti na fotografirni plošči. To je bilo leta 1895. Njegova iznajdba je nepopisno koristila za vse človeštvo; uporaba Roentgenovih žarkov je sedaj pri zdravniški vedi to, kar je telefon v trgovini ali družabnem življenju. On je eden tistih mnogih mož, katerih iznajdbe so čisto zdravniške vrednosti. Eden teh je španski učitelj petja Manuel Garcia, ki je iznašel laringoskopično zrcalo in najslavnejši med vsemi pa je Pasteur, kemist. Ravno tako slaven pa je tudi pokojni Josip Triner, ki je pred 33 leti postavil na ameriški trg Trinerjevo zdravilno grenko vino. To zdravilo je blagoslov vsem, ki trpe na slabi prebavi, slabem teku, glavobolu, nervoznosti, insomniji in sličnih želodčnih neredih. Vaš lekarnar ali trgovec z zdravili ga ima v zalogi. Poskusite tudi druge izvrstne pripravke Joseph Triner Companyje, Chicago, Ill.: Trinerjev Liniment, Trinerjev Cough Sedative, Trinerjev Dental Cream itd.

**V soboto dne 21. aprila
ob 7. zvečer**

priredi

slovenski socialistični klub št. 224

J. S. Z., V PULLMANU, ILL.

žaloigro

“V NEDELJO ZJUTRAJ”

v enem dejanju

Po igri prosta zabava in ples. Vstopnina: v predprodaji 35c; pri vratih 50c.

**Vrši se v Stančikovi dvorani,
205 E. 115th St.**

Sodruge in drugo občinstvo v Chicagi in okolici vabimo, da pride na to priredbo v obilnem številu. ODBOR.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplotno priporočam.

PRIREDBE SLOVENSКИH ORGANIZACIJ V CHICAGI.

Slovenski socialistični klub št. 224 JSZ. — V soboto 21. aprila igra “V nedeljo zjutraj”. Po igri prosta zabava in ples. Vrši se v Stančikovi dvorani, 205 E. 115th St. (Pullman). Vstopnina v predprodaji 35c, pri vratih 50c.

Slovenski socialistični klub št. 1, JSZ. — Banka v nedeljo 27. maja ob priliki konvencije J. S. Z.

Samostojno podporno društvo “Zarja”. — Ples v nedeljo 17. junija na Summitu.

Samostojno podporno društvo “Danica”. — Plesnik dne 4. julija.

Socialistični klub št. 1, JSZ. — Dramska predstava v nedeljo 30. septembra v dvorani ČSPS.

“Slavija”, št. 1, SNPJ. — Slavnost dvajsetletnice v nedeljo 21. oktobra v dvorani Pilsen Sokol.

Pevski zbor “Sava”. — Slavnost petletnice z obširnimi koncertnimi programom v nedeljo 25. nov.

Socialistični klub št. 1, JSZ. — Dramska predstava v nedeljo 16. decembra.

Socialistični klub št. 1, JSZ. — Silvestrova zabava dne 31. decembra.

Socialistični klub št. 1, JSZ. — Dramske predstave dne 10. februarja in 6. aprila 1924.

OPOMBA.—Ako opazijo tajniki v tem naznanilu kako pomoto, in društva, katerih priredbe še niso označene v tem seznamu, naj sporoče datume in druge podrobnosti tajniku soc. kluba št. 1, na naslov: Frank Zaitz, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

MILLARD RESTAVRANT

V. JIRANEK in A. KRUCKY, lastnika.

3604 W. 26th Street Chicago, Ill.

(Prvo nadstropje.)

Pristna domača kuhinja, cene zmerne.
Se priporočata Slovencem.

JOHN GORŠE

5714 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Republic 3106.

MODERNA KROJAŠKA DELAVNICA.

Izdelujem obleke po najnovšem kroju.

Cene zmerne. Da vam bo pri meni izdelana obleka pristojala, jamčim.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.